

TÍTOL

ELS VALORS CÍVICS A TRAVÉS DE L'EDUCACIÓ FÍSICA I L'ESPORT

DADES DEL CENTRE

<i>Nom del centre</i>	IES Celestí Bellera
<i>Adreça</i>	Esteve Terrades, s/n
<i>Codi postal</i>	80402
<i>Localitat</i>	Granollers
<i>Telèfon</i>	938 794 914
<i>Adreça electrònica</i>	a8045628@xtec.net
<i>Servei territorial</i>	Barcelona II-Comarques (Vallès Oriental)

AUTOR/A O AUTORS/ES DE L'EXPERIÈNCIA

<i>Nom i cognoms</i>	Carles Ventura i Vall-llovera
<i>Càrrec</i>	Professor i cap de departament d'educació física

Coordinador del Pla d'Autonomia de Centre

PERSONA O PERSONES DE CONTACTE

<i>Nom i cognoms</i>	Carles Ventura i Vall-llovera
<i>Càrrec</i>	Professor i cap de departament d'educació física Coordinador del Pla d'Autonomia de Centre
<i>Adreça</i>	Esteve Terrades, s/n
<i>Telèfon</i>	938 794 914
<i>Adreça electrònica</i>	cventura@bellera.cat

DEFINICIÓ

Al centre es porten a terme tres projectes per desenvolupar els valors cívics mitjançant l'educació física i l'esport:

- “Valors i educació física”: des de la mateixa àrea d'educació física.
Al llarg de tota l'ESO es procura que l'alumnat conegui els diferents elements lligats a l'esport: la violència, la discriminació per gènere, la salut i el culte al cos, etc.; i també es procura que, alhora, en tinguin una visió crítica.
- Projecte “Esport al pati: juguem per divertir-nos”.
- Durant l'hora del pati, són els alumnes els qui organitzen diverses lligues esportives, sempre d'acord amb els valors positius treballats a classe.
- Associació Esportiva Escolar Celestí Bellera.

La creació d'una Associació Esportiva Escolar que desenvolupa activitats esportives extraescolars al centre implica l'alumnat en la responsabilitat i en el funcionament d'aquesta i, alhora, es desenvolupen valors, com ara el *fair-play* (joc net).

COMPETÈNCIES BÀSIQUES

Competència d'autonomia i iniciativa personal
Competència d'aprendre a aprendre

DESCRIPCIÓ DE LA BONA PRÀCTICA

<i>Destinatari</i>	Alumnat d'educació secundària obligatòria
<i>Punt de partida</i>	L'esport, i, concretament, el que es coneix com a esport espectacle, ha esdevingut, al final del segle XX i al principi d'aquest, un fenomen social, d'abast universal. En ocasions, l'esport ens presenta situacions incíviques, com ara violència, tant dins com fora del terreny de joc:

jugadors que es barallen, públic d'esdeveniments esportius que s'insulten o s'agredeixen, etc. També podem observar discriminacions del tot inacceptables en un entorn democràtic i lliure, com la poca presència de l'esport femení en els mitjans de comunicació, i prejudicis, com ara la presència d'homes en esports "tradicionalment femenins". El culte al cos o el fet de seguir unes pautes estètiques que es trobin dins uns estàndards socials, més que mantenir uns hàbits de vida saludable, són un element preocupant, ja que poden desencadenar en problemes, com els trastorns alimentaris.

Totes aquestes situacions tenen una rellevància especial entre els ciutadans i, sobretot, entre els adolescents els quals, alhora que són protagonistes actius de l'esport, com a practicants, també ho són en un terreny més passiu, com a espectadors.

L'experiència es porta a terme a l'IES Celestí Bellera, centre docent públic de secundària de Granollers, en un barri perifèric de la ciutat, amb una marcada presència immigratòria i amb un nivell cultural i econòmic mitjà-baix i baix.

Durant el curs 2005/2006, i d'acord amb un dels objectius del Pla d'Autonomia concedit pel Departament d'Educació, que es concretava a **formar l'alumnat en valors**, el departament d'educació física va creure oportú tirar endavant tres projectes educatius per assolir aquest objectiu:

- Treballar els valors cívics i la capacitat crítica entre l'alumnat des de la mateixa àrea d'educació física.
- Posar en funcionament una lliga esportiva interna durant el període de pati que reforçés els continguts i els objectius treballats durant la classe: "Esport al pati: juguem per divertir-nos".

Engendrar una Associació Esportiva Escolar que porti a terme totes les activitats esportives extraescolars del centre, amb una forta presència i una implicació de l'alumnat en el si de l'associació i els principis fonamentals de la qual estiguin lligats a valors cívics de creixement personal i social.

Objectius

Desenvolupar els valors cívics entre l'alumnat d'educació secundària obligatòria mitjançant l'educació física i l'esport.

- Afavorir entre l'alumnat una reflexió crítica vers els

elements negatius que envolten l'activitat física i l'esport.

- Potenciar la participació activa de l'alumnat en actes i organitzacions esportives.

Incrementar la pràctica d'activitat esportiva entre l'alumnat fora de l'horari lectiu.

Desenvolupament de l'experiència

Des del moment en què es van tirar endavant els tres projectes esmentats anteriorment, el treball per al desenvolupament dels valors entre l'alumnat es va fer d'una forma puntual, esporàdica i poc articulada a la programació del departament d'educació física i al pla educatiu de centre.

El primer que ens va interessar fou saber els coneixements que tenia l'alumnat vers els valors cívics en l'esport i alhora els comportaments que tenia aquest durant un esdeveniment esportiu. També era important conèixer la seva pràctica esportiva extraescolar, ja que teníem la percepció que aquesta era molt minsa i, especialment, en les noies i durant el segon cicle d'educació secundària obligatòria (tercer i quart curs). Per això, es va fer ús d'una graella d'avaluació que es va passar a tot l'alumnat d'ESO del centre. Els resultats obtinguts van posar de relleu una manca de capacitat crítica vers els esdeveniments esportius i la manifestació ocasional de comportaments incívics, com ara insults a jugadors i/o als àrbitres. Alhora, es va confirmar la hipòtesi d'una pràctica esportiva baixa en horari no lectiu en les noies i a segon cicle d'ESO.

Seguidament, es van plantejar diferents actuacions didàctiques dins la programació d'educació física, que es van concretar en els punts següents:

- Violència i *fair-play* a l'esport
- Gènere i esport
- Salut i culte al cos
- Mitjans de comunicació i esport

S'utilitzarien, com a recursos didàctics, la lectura i la reflexió crítica de notícies, l'anàlisi de publicitat, l'ús de les NTIC, visionat de PowerPoints elaborats per cadascun dels temes exposats, cerca de vídeos, etc.

En tots els casos, s'utilitzaria una metodologia participativa, de debat, en què es combinés el treball en grup amb tasques individuals, l'exposició d'idees, tant verbalment com mitjançant pòsters, etc.

Un altre dels elements importants del projecte era arribar a l'àmbit pràctic dels coneixements obtinguts a les classes d'educació física; per a aquest fet, es fa utilitzar la lliga interna a l'hora del pati "Juguem per divertir-nos".

No es pretén únicament que l'alumnat practiqui esport (continguts procedimentals), sinó que sigui capaç d'autoorganitzar-se i de planificar les activitats (continguts conceptuals), així com ser capaç de desenvolupar la capacitat de col·laboració, responsabilització i respecte vers els altres (continguts en actituds, valors i normes).

Al llarg del curs, s'organitzen un seguit de lligues esportives durant l'hora del pati:

- Primer trimestre: futbol sala
- Segon trimestre: bàsquet
- Tercer trimestre: handbol

L'estructura de l'activitat és la següent:

- Cada grup-classe fa diferents equips esportius (normalment 4 equips).
- A cada equip hi ha un capità/ana: és el màxim responsable del seu equip (arbitratge, recordatori de partits als jugadors...).
- El professor/a d'educació física fa un reglament i un calendari esportiu, i organitza reunions periòdiques amb els capitans amb la finalitat de fer un seguiment i una valoració de l'activitat (resultats, problemàtiques, etc.).
- L'arbitratge dels partits és a càrrec d'un capità o capitana d'un equip diferent dels dos equips que competeixen en un dia concret.
- Davant qualsevol discussió o davant qualsevol problema, són els capitans dels equips i l'àrbitre/a els responsables de trobar-hi una solució consensuada.

Per últim, la creació d'una Associació Esportiva Escolar (AEE Celestí Bellera) pretén, d'una banda, fomentar la pràctica esportiva en horari extraescolar, principalment, entre l'alumnat amb menys possibilitats de practicar-lo per manca d'oferta a clubs esportius de la ciutat o per pocs recursos econòmics; de l'altra, afavorir una dinàmica esportiva positiva entre els seus participants i el conjunt de l'institut seguint els plantejaments de joc net, treball en equip, respecte, etc., desenvolupats tant a l'àrea d'educació física com al projecte "Esport al pati: juguem

per divertir-nos”.

Els entrenadors de l'associació són alumnes del centre docent, alumnat de batxillerat que fa l'assignatura optativa Activitat física i salut, on es formen d'acord amb els principis del respecte, la col·laboració, el joc net, la no-discriminació, etc. A la vegada, també és l'alumnat el qui forma part de la junta de l'associació, on es prenen decisions i aprenen com s'organitza una associació i com s'hi participa.

Competències bàsiques

A partir d'aquests projectes s'incideix a assolir les competències bàsiques de:

- **Competència en comunicació lingüística:**
Mitjançant la reflexió crítica de notícies, publicitat, etc., l'alumnat aprèn a comprendre, de forma significativa, la informació i, alhora, aprèn a formar coneixements nous i idees noves cada vegada més complexos.
- **Competència metodològica:**
 1. Tractament de la informació i competència digital.
Serà amb la cerca, l'organització i la gestió de la informació que l'alumnat desenvoluparà aquesta competència bàsica.
 2. Aprendre a aprendre. Aquesta competència és fonamental per assolir un aprenentatge integral i amb futur. Es treballarà perquè l'alumnat aprengui les seves possibilitats i com desenvolupar-les, i, a la vegada, la importància d'aprendre com a base per a la formació personal.
- **Competència personal:**
El control emocional, la valoració de l'altre i l'acceptació de les diferències en les opinions i les habilitats de l'altre són aspectes de gran importància per a la bona dinàmica de grup i social. A partir dels tres projectes esmentats anteriorment, es fomentarà que l'alumnat aprengui a tenir una actitud positiva, un esperit crític i alhora respectuós vers l'altre, que afronti problemes i n'analitzi els riscos, que cooperi amb els companys, que tingui responsabilitat i control emocional.
- **Competències centrades a convidaure i habitar al món:**
 1. Coneixement i interacció amb el món físic.

Mitjançant la pràctica i la valoració de l'activitat física i l'esport, s'afavorirà la cura i el respecte pel medi ambient, el consum responsable, trencar vells i tòpics prejudicis i la rellevància de tenir uns hàbits de vida saludables, tant de manera individual com col·lectiva.

2. Social i ciutadania. L'esport és, sense cap mena de dubte, una pràctica social en què es fa necessària la interrelació entre l'alumnat. En aquest cas, tindrà un gran valor per a nosaltres que els nois i les noies aprenguin la importància d'acceptar les regles del funcionament col·lectiu i participar activament en aquestes, alhora que aprenguin a treballar de forma cooperativa i a superar conflictes mitjançant el diàleg i el respecte.

Temporització La posada en pràctica dels tres projectes té un recorregut cronològic diferent a cadascun d'ells.

- Desenvolupar el valors cívics a partir de l'àrea curricular d'educació física.

En el curs 2005/2006, es van programar, de forma sistemàtica, els valors que es volien transmetre mitjançant l'educació física al llarg de l'educació secundària obligatòria (consum, salut, joc net, gènere, etc.), lligats amb les diferents unitats didàctiques de la programació didàctica. Ara bé, només es va aplicar de forma pràctica a primer i segon curs d'ESO. No va ser fins al curs 2006/2007 que es va fer extensible a tercer d'ESO i, de manera ja completa, a tots els cursos el 2007/2008. Això és a causa de la dificultat de crear i recollir recursos didàctics, ja que la bibliografia específica en aquests punts és més aviat escassa.

- “Esport al pati: juguem per divertir-nos”

Durant el curs 2005/2006, es va posar en funcionament el projecte centrat en els nostres objectius, principalment, al primer cicle d'ESO. Al curs 2007/2008, i com a efecte dominó, el projecte ha estat ja plenament consolidat al centre.

- Associació Esportiva Escolar Celestí Bellera (AEECB)

Es va començar a crear l'AEECB durant el curs 2006/2007 (formalització jurídica i forma d'aquesta) amb la intenció de crear un espai per a la pràctica esportiva extraescolar al centre docent. Va ser, per dir-ho d'una manera planera,

una presentació en societat de l'associació. No va ser fins al 2007/2008 que l'associació ja va tenir una dinàmica molt més participativa (pares/mares, alumnat, professorat) i es va consolidar.

Recursos humans i materials

Els projectes es porten a terme de forma desigual entre el professorat d'educació física del centre.

Mentre que el projecte "Valors i educació física" té una implicació i una participació semblant en el conjunt del professorat del departament, la resta de projectes els promou un professor (amb l'acord previ del departament). Això és degut al fet que, des de l'equip directiu, es decideix alliberar d'hores lectives per tirar endavant els projectes esmentats, d'acord amb el Pla d'Autonomia de Centre atorgat del Departament d'Educació el curs 2005/2006.

Criteris d'avaluació

En aquest cas, cal diferenciar els criteris d'avaluació dels tres projectes de l'avaluació que es fa a l'alumnat (només al projecte "Valors i educació física").

Respecte d'aquest últim punt, els criteris d'avaluació són molt variats, ja que s'inclouen dins l'avaluació de cadascuna de les unitats didàctiques en què es treballen els valors. En general, però, s'utilitzen com a instruments d'avaluació la redacció escrita de reflexions individuals o col·lectives (debats) de diferents recursos didàctics (vídeos, notícies, publicitat, etc.). També es fa ús de l'avaluació de l'alumnat, és a dir, és aquest qui avalua fins a quin punt els seus companys han seguit una sèrie de normes de comportament de joc net elaborat prèviament i amb consens per part de tothom (per exemple, en els esports col·lectius), o el treball realitzat (per exemple, el treball que ha fet cada company/a a l'hora de preparar una coreografia de ball).

VALORACIÓ I CONCLUSIONS

Fins al moment, ens mostrem molt satisfets amb els resultats obtinguts en els tres projectes engegats per desenvolupar valors cívics mitjançant l'educació física i l'esport.

En primer lloc, s'observa una dinàmica positiva entre l'alumnat i una major reflexió crítica sobre aspectes lligats al món esportiu (culte al cos, violència, etc.).

S'han obtingut, també, uns augments molt importants en la pràctica esportiva a l'hora del pati, amb una notable activitat autoorganitzada per part de l'alumnat en aquesta pràctica.

Per últim, assenyalar que la participació de l'alumnat a l'associació esportiva del centre és excel·lent, tant pel que es refereix a la dinàmica interna d'aquesta (l'alumnat de batxillerat – entrenadors/es - organitza diferents activitats – els entrenaments i partits de cap de setmana, sortida en bicicleta, colònies, xocolatada esportiva, etc.) com a la dinàmica de participació activa de l'alumnat (s'ha passat d'un 5% d'alumnes que feien activitats esportives extraescolars en el curs 2005/2006 a, aproximadament, un 40% en el curs present). És especialment important la diversificació esportiva (bàsquet, futbol sala, voleibol, handbol, bàdminton, aeròbic...) i el fet d'arribar a un sector amb dificultats econòmiques i socials per practicar esport.

BIBLIOGRAFIA I ENLLAÇOS D'INTERÈS

Prat, M.; Soler, S.; Font, R.; Ventura, C.; Juncà, A.; Tirado, M. À.; Oró, C.; Puig, B. *El deporte como instrumento de desarrollo de la capacidad crítica de los adolescentes. Experiencias realizadas en cuatro centros de secundaria*. Tándem (gener 2005), p. 106-114.

Prat, M.; Soler, S.; Ventura, C.; Tirado, M. A. "El deporte como instrumento para el desarrollo de la capacidad crítica de los adolescentes". A: Duran, L. J.; Jiménez, P. J. (coordinadors). *Valores en Movimiento. La actividad Física y el deporte como medio de educación en valores*. Ministerio de Educación y Ciencia. Consejo Superior de Deportes. Icd nº 45, (2006).

Soler, S.; Prat, M.; Juncà, A.; Tirado M. A. (autors); Calvo, J.; González, C.; Font, R. Ventura, C. (col·laboradors): *Esport i societat: una mirada crítica*. Vic: Eumo editorial, (2007).

Soler, S.; Juncà, A.; Tirado, M.; Prat, M. "L'esport en la nostra vida quotidiana i als mitjans de comunicació: possibilitats per una anàlisi crítica a l'educació secundària". *Revista Catalana de pedagogia*. Volum 3 (2004), p. 217-236.

Enllaços:

<http://dewey.uab.es/valorsenjoc/estructura.htm>

<http://antalya.uab.es/observatoriesport/redirect-php?pagina=portada.php>

<http://dewey.uab.es/valorsenjoc/esportnet/>

<http://www.lacenet.org/valors>

DATA

Gener de 2008